

Francesc Miquel i Badia, un històric de la crítica

M. ISABEL PIJOAN I PICAS

ASSAIG

Francesc Miquel i Badia, crític literari al 'Diario de Barcelona' (1866-1899). Introducció i selecció d'articles a cura d'Enric Cassany i Antònia Tayadella. Curial Edicions Catalanes / Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 2001.

Amb l'expressió de "crític narcòtic" es referia Jaume Brossa a Francesc Miquel i Badia a *L'Avenç* el dia 15 de setembre del 1893, en clara irreverència al qui va ser considerat crític d'art oficial de la societat burgesa barcelonina del seu temps i un dels exponents més importants, en el seu moment, de la crítica vuitcentista a Catalunya, compromès amb les acadèmies privades i les institucions civils de més prestigi de l'època.

I és que Miquel i Badia (Barcelona, 1840-1899) va col·laborar durant més de trenta anys a les pàgines del *Diario de Barcelona*, en el qual havia estat introduït pel seu professor Manuel Milà i Fontanals, amb qui, a més, va coincidir durant temps, com un divulgador de la notícia més variada, això sí, tractada amb una vocació erudita que s'estén als temes més diversos (convencions agrícoles, salvament de naufrags, jardineria, filatèlia, correu postal...), si bé va excel·lir en el conreu de la crítica d'art.

SELECCIÓ EXTENSA

La present antologia, titulada *Francesc Miquel i Badia, crític literari al 'Diario de Barcelona' (1866-1899)*, que va comptar amb un ajut de la Institució de les Lletres Catalanes per a la investigació literària l'any 1995, ha estat seleccionada pels estudiosos Enric Cassany i Antònia Tayadella d'entre una munió de més de mil articles, apareguts al llarg de tota aquesta època, i ens apropa el crític en el seu vessant més literari i teatral, amb la inclusió d'alguns textos d'assumpte estètic general, molt significatius, però.

El llibre traspua la visió particular de la crítica literària i artística que tenia Miquel i Badia, el qual va desenvolupar un cos doctrinal, basat en les idees adquirides en els seus anys de

formació gràcies als seus reconeguts i estimats mestres: Josep Lluís Pons i Gallarza, de qui exaltà el culte als clàssics; Manuel Milà i Fontanals, ja alludit anteriorment, pel seu model de crítica fonamentada en l'erudició com a suport d'autoritat i per la tria jeràrquica d'autors en funció de criteris propis; Josep M. Quadrado i Joaquim Roca i Cornet, pel seu pensament estètic basat en l'apologisme catòlic en l'adversitat i, finalment, Pau Milà i Fontanals, de qui recuperà, especialment, la defensa d'un art cristià i moral, seguint la concepció dels natzarens que tant Pau Milà com Claudi Lorenzale duqueren a Catalunya de retorn de Roma.

Tot aquest aiguabarreig d'influències dota l'ideari estètic de Miquel i Badia d'un to absolutament conservador, el qual es reflecteix en una crítica pragmàtica i didàctica, que enalteix l'art idealista, supeditat a la moral catòlica i enfrontat a tota mena d'obres determinades pel que ell anomena "escepticisme materialista".

Així, pels articles de Miquel i Badia desfila el panorama de la literatura espanyola i catalana del darrer terç del segle XIX, embolcallada de judicis de valor en la seva crítica militant. A part de l'elogi d'escriptors en llengua castellana com ara el poeta Núñez de Arce i el novel·lista Pereda, en contrast amb altres molt més ressaltats per la crítica posterior, Miquel i Badia destaca, sobretot, la literatura de la Renaixença catalana com a manifestació de *regionalisme*, en considerar-la expressiva del caràcter local de la nostra cultura, caracteritzada, segons ell, per la tradició de la fe catòlica.

El llibre exhuma un exponent històric de crítica literària a través dels textos de qui fou venerat en el seu temps

B.C. Aribau va afavorir el ressorgiment del renaixentisme

Aquesta l'encarna en la figura de Jacint Verdaguer, concretament als poemaris *Canigó* i *Idil·lis i cants místics*, alhora que fa una lectura molt *encarcarada* de la producció del famós poeta de Folgueroles –de qui es commemora enguany el centenari de la seva mort, el 1902–, avui en revisió total i reivindicat des de posicions molt més obertes i flexibles. D'altra banda, no dubta a combatre l'obra d'Àngel Guimerà, que, segons ell, presenta una "indiferència religiosa i un cosmopolitisme" exponents de la pèrdua de la identitat catalana, així com el Naturalisme, per fred i racionalista, i els corrents espiritualistes i estetitzants del Modernisme, per massa vagues i amb tendència a la melangia, molt paral·lels a l'eclosió del catalanisme. En el cas de Narcís Oller, Miquel i Badia és ambivalent en la valoració del famós novel·lista, segons les diferents obres de la seva trajectòria narrativa.

Els curadors d'aquesta antologia, Enric Cassany i Antònia Tayadella, amb un rigorós desig de reproducció fidel dels textos originals, l'han acompanyat d'una introducció ben encertada en què, amb objectiva imparci-

alitat, han reordenat per gèneres literaris les aportacions crítiques de Francesc Miquel i Badia, partint d'un petit grup d'articles apareguts al *Diario de Barcelona* entre els anys assenyalats (1866-1899) i escollits com a tast de tots els que hi va publicar, esmentats en una relació final pels dos antòlegs, els quals han realitzat una tasca ingent de recerca de les seves col·laboracions al *Diario de Barcelona*.

EXPONENT HISTÒRIC

En conclusió, el llibre *Francesc Miquel i Badia, crític literari al 'Diario de Barcelona' (1866-1899)*, exhuma un curiós exponent històric de crítica literària, ja del tot obsoleta d'altra banda, la qual es redescobreix a través dels textos de qui fou venerat en el seu temps, per damunt d'altres crítics d'alcada teòrica superior i molt més receptius als corrents moderns, com ara Josep Yxart i Joan Sardà; però que, per a nosaltres, lectors del segle XXI, té tot l'interès de proporcionar-nos uns documents molt valuosos, no sols destinats a qui investiga el fet literari o l'artístic, sinó també a tot el públic que anhela conèixer la història cultural del segle XIX.

ASSAIG

Teologia d'Amèrica Llatina

JAUME REIXACH

Juan-José Tamayo i Juan Bosch (eds), *Panorama de la Teología Latinoamericana*. Verbo Divino. Madrid, 2001.

Només amb la nòmina dels autors que conté aquest llibre (34 en total) i amb els títols de les col·laboracions (particularment suggestius, alguns d'ells), ja en fariem prou per omplir aquesta ressenya. Tal és la riquesa del seu contingut! I això que no hi són presents *tots els teòlegs* que els dos editors (Juan-José Tamayo i Juan Bosch) haurien desitjat. Alguns d'ells (de signe catòlic i signe protestant) han excusat –per raons personals o circumstancials– la seva participació. Tot i així, no hi manquen els noms que ens són més familiars: Leonardo Boff, Ignacio Ellacuría, Gustavo Gutiérrez, María-Clara Luchetti (*Saboreando las razones de mi fe*), Jung Mo Sung (*Teología y la vida de los pobres*), Alberto Parra (*El retorno de lo que no se ha ido*), Juan-Luis Segundo, Jon Sobrino i tants d'altres.

Durant els últims quaranta anys, la teologia llatinoamericana s'ha caracteritzat per la seva originalitat i la seva vitalitat. I malgrat que la seva influència en el panorama de la teologia internacional (i més concretament en el nostre país) és evident, no podem pas dir que sigui prou coneguda. Generalment se l'associa a conflictes doctrinals, a discrepància amb la línia oficial i a coses semblants. Però no és això. O, en tot cas, és molt més que això. És una teologia escrita "des de la vida" (Carmiña Navia, cap. 18) i "des de la realitat" (Jon Sobrino, cap. 31). Una teologia "humanament saludable" (Hugo Assmann, cap. 3), alliberadora de l'home i "de la teologia" (Juan-Luis Segundo, cap. 29), que fa costat als "pobres de la terra" (Ignacio Ellacuría, cap. 7), arrenca del "Vaticà II" (Pedro Trigo, cap. 34) i ens ajuda a "descobrir els diversos rostres de Déu" (Elsa Tamez, cap. 33).

L'obra ha estat preparada amb la intenció de donar a conèixer la profunditat, rellevància i originalitat d'aquesta teologia a un públic ampli. I a fe que ho aconseguirà! No dubto que interessarà tant a l'expert en teologia com al simple diletant. L'un i l'altre la trobaran –sens dubte– apassionant. D'altra banda, Juan-José Tamayo i Juan Bosch, els dos compiladors, han tingut cura d'oferir-nos dos bons estudis introductoris, que ens ajuden a situar la teologia llatinoamericana (catòlica i protestant) en el seu context històric. Tot plegat fa que el llibre sigui altament recomanable. Indispensable per a qui vulgui conèixer –de primera mà– els teòlegs que –a partir dels anys seixanta i justament a Amèrica Llatina– iniciaren una nova manera de fer teologia.